

Kérek egy ékezetet!

Nem tudom, ki hogy van vele, de nekem igen lesújtó a véleményem arról, aki még a saját nevét se tudja helyesen leírni.

Nagyfokú tiszteletlenség az ilyesmi másokkal, de legfőképp önmagunkkal szemben. Még súlyosabb a helyzet, ha az „illető” egy bevásárlóközpont. Egyetlen érdekeltnek-érintettnek sem tűnt fel, hogy a Fehérvári úti vásárcsarnok mellett, a régi Skála helyén átadott új létesítmény neve hibás!

A baj már ott kezdődött, hogy képtelenek voltak találni szép és gazdag anyanyelvünkben erre a célra egy jól csengő, a külföldiek számára is könnyen megjegyezhető magyar szót. Azt se értem, ha már nem a Városligeti fasorban és nem is a Szilágyi Erzsébet fasorban emelkedik az egyébként impozáns épület, miért kapta épp a „fasor” nevet. Az pedig végképp elfogadhatatlan, hogy a magyar főváros egyik központi helyén egy bevásárlóközpont francia nevet viseljen. Az eredetileg francia szóban az utolsó előtti magánhangzó nem „e”, hanem „é”. Igen, ez a „magyar é” a francia nyelvben is megtalálható, gondoljanak csak az oly korán meghalt kitűnő színész, *Gérard Philippe* nevére, amelyet a honi újságírás szintén gyakran foszt meg az ékezetéről.

S mégis: a homlokzaton, a hirdetésekben, a szórólapon, az információk füzetekben stb. mindenütt csak az „*allee*” olvasható, dupla „e”-vel, ahogy a franciából átvett szót a németek írják. Az erre járó külföldi pedig derül, mosolyog, nevet, röhög rajtunk: lám, ezek az idegen nyelvekkel egyébként is hadilábon álló magyarok még ennyit se tudnak!

Bizony szégyen, kínos eset, egyszerűen: blamázs ez a javából – nem válik Újbuda és Budapest büszkeségére. Pedig a hibát egyetlen ékezetlet könnyen lehetne orvosolni. Rajta, még most sem késő!

Így viszont addig, amíg Párizs legújabb bevásárlóközpontja nem kapja meg a „*Váschor*” (ejtsd: fasor) nevet, csak a régi bölcsesség jut az eszembe: „Aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul!”

És ne is írjon, ha egy mód van rá.

DALOS GÁBOR

PÁRPERCES INTERJÚ

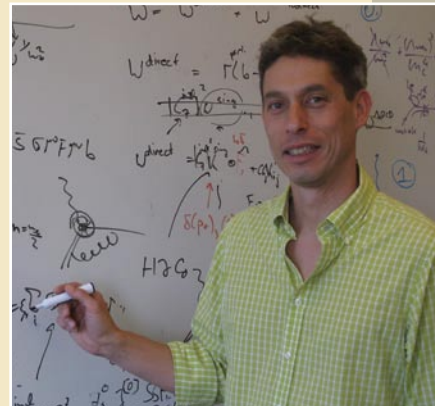
VILLANÓFÉNYBEN:
LIGETI ZOLTÁN

A természettudományos módszert a nagyközönségnek is meg kellene ismerenie, mivel sokan túl szubjektívnek hiszik a tudományt – vallja az elméleti részecskefizikus. A tudományos elméleteket reprodukálható módon kísérletileg igazolni vagy cáfolni lehet (amit nem lehet, az nem tudomány), és így adott feltételek mellett egyértelmű állításokat tehetünk.

Ligeti Zoltán 1969. április 18-án született Budapesten. 1986-ban érettségizett a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnázium matematika tagozatán. Fazekas Mihály Érdemérmert kapott. Felvételi vizsga nélkül jutott be az ELTE TTK fizikus szakára. Másod- és harmadévesen a KFKI-ban szilárdtestfizikával foglalkodott, aminek következtében 1989-ben Népköztársasági Ösztöndíjban részesült. Ezzel egyidőben Izraelben, a Weizmann Intézetben kapott ösztöndíjat, ahol érdeklődése a részecskefizika felé fordult. Ott szerezte meg 1991-ben a M.Sc., és 1994-ben a Ph.D. fokozatot. A kandidátusi fokozatot 1995-ben kapta meg, az MTA Doktora címet pedig 2001-ben.

1994. őszétől három évig a California Institute of Technology-n, egy évig a University of California, San Diego-n töltött be posztdoktori állásokat. 1998-ban a Fermilab gyorsító központban kapott állást, és 2000-től a Lawrence Berkeley Laboratórium kutatója. A 2005-2006-os tanévben az MIT-n volt vendégkutató. Kutatási tevékenysége a részecskefizikán belül döntően az anyag-antianyag szimmetriáértéssel, és a nehéz kvarkok fizikájával foglalkozik. Világszerte számos rangos konferencia szervezője illetve meghívott előadója.

A hazai tudományos élettel folyamatosan tartja a kapcsolatot. Többé-kevésbé rendszeresen tart szemináriumokat, pl. 2009-ben a Marx György emlékelőadást neutrínó oszcillációról, ami a Fizikai Szemlében is megjelent.

– **Ki segítette leginkább karrierjét?**
– Nagyszerű és önzetlen témavezetők, munkatársak; itthon csak a szűk szakmának mondanának a nevek valamit.
– **Hatottak Önre középiskolai tanárai?**
– Leginkább a matek és a fizika, Thiry Gabi néni és Horváth Gábor a Fazekasban.
– **Hogyan választott szakterületet?**
– Egy vagy pár részecske viselkedése viszonylag egyszerű, minden más sokkal bonyolultabb – ez érdekelt.
– **Miért döntött a tudományos kutatás mellett?**
– Mert egész életen át lehet tanulni.
– **Hogyan látja a tudás terjedését?**
– Ami a széles körű terjedést illeti, érdekes lesz látni, miként változik, illetve alakul ki az internet korában, hogy minek mennyi a hitele. Néha a New York Times tudomány rovata is hülyeségeket ír.

– **Mennyire tartja jónak a kutatók hierarchiáját?**
– Szinte semennyire. Egy kutatónak létkérdés, hogy „alapigazságokat” is megkérdőjelezzen, és ez nehezen összeegyeztethető hierarchikus viszonyokkal. Persze egy diáknak rövid távon egyszerűbb lehet jobban meghatározott feladatokat kapni, de ez behatároló is egyben...
– **Hogyan igyekszik elfogadtatni kutatási eredményeit?**
– Legjobb, ha egy eredmény magáért beszél. Az internet sokat segített ezen; részecskefizikában minden cikk először online jelenik meg, a folyóiratoktól függetlenül.
– **Van kutatói mintaképe?**
– Richard Feynman (múltbeli), Mark Wise (élő).
– **Ellátogat néha könyvesboltba?**
– Ha megakadok valamiben, gyakran órákat olvasok, általában egy töb-

bé-kevésbé véletlenszerűen felmarrkolt könyvet, akár a földön ülve is.
– **Idejétmúltnak tartja a Gutenberg-galaxist?**
– Nem tudom. Sokkal többet olvasok monitoron, mint 10–15 éve, de van, amit kényelmesebb papíron. Majd a jövő eldönti, hogy ez átmeneti időszak-e, vagy a papír-kultúra végjátéka.
– **Mennyi időt tölt naponta az interneten?**
– Az optimálisnál többet...
– **Szeret konferenciákra, kongresszusokra járni?**
– Szeretni az túlzás, de elkerülhetetlen, és néha jó dolgok születhetnek beszélgetésekből. Azaz van, amikor élvezhető és hasznos is, és végülis sokan a szakmában a barátaim is egyben.
– **Hogyan viseli, ha egy kéziratát a bíráló visszautasítja?**

– Szerencsére elég tapasztalatlan vagyok ez ügyben...
– **Érzett kutatói életében frusztrációt?**
– Ez elkerülhetetlen, amikor valamilyen nem sikerül egyről kettőre lépni. (Akinek mindig sikerül, az túl egyszerű kérdésekkel foglalkozik.) Ilyenkor hecceltem szüleimet, hogy rossz géneket örökölttem...
– **Tapasztalt frusztrációt kollégáinál?**
– Természetesen. Az érdekesebb kérdés, hogy kiből mitől váltódik az ki, és hogyan kezeli...
– **Mi volt a legjobb tanács, amit valaha kapott?**
– Számtalan, pl.: *what do you care what other people think; shut up and calculate!* (Mit törődsz vele, mások mit gondolnak, fogd be a szád és számolj!).
– **Mi befolyásolja legjobban a döntéshozatalát?**
– Jobb azt megbánni, amit az ember megpróbál, mint azt, amit nem.
– **Fontosnak tartja a díjakat a tudományban?**
– Nem. Túl sok embert tesz még nárcisztikusabbá (tisztelet a kivételnek). Javasolom a témában David Politzer 2003-as Nobel Díj előadását.
– **Mi okozza Önnek a legnagyobb örömet?**
– A tudományban az, amikor néha úgy érzem, hogy megértettem valamit, amit még soha senki, legyen az bármilyen apróság vagy részletkérdés.
– **Miért tartja hasznosnak a nyelvtudást?**
– Szinte elképzelhetetlen anélkül megmozdulni a fizikában, már egyetemi szinten is.
– **Milyen feliratot szeretne sírkövén látni?**
– Úgyse fogom látni, tehát ezen kár gondolkozni.
– **Mi jelent Ön számára pihenést?**
– Általában a fizikai aktivitás, az úszás, futás, hegymászás, néha zene, olvasás. Szinte minden nap úszom, néha futok. Az embert mindig érik meglepetések, hogy mi minden lehet élvezet, amitől gyerekkorában viszolygott...
– **Hogyan hozhatná közelebb a tudományt, kutatást a laikusokhoz és a fiatalokhoz?**
– Meghatározó élményhez személyes kontaktus kell, és azt hiszem,

gimnáziumi szinten lehet a legkönnyebben „megfogni” az embereket. Sajnos, nem teszek eleget ez ügyben.
– **Mit tart eddigi kutatásai legeredményesebbjének?**
– Talán nem egy munkát, hanem számos hozzájárulást ahhoz, hogy egyértelműen megérthettük az elmúlt tíz év során, hogy döntően a Standard Modell felelős az anyag-antianyag szimmetria laboratóriumi kísérletekben megfigyelt sérüléséért.
– **Publikációs idéztségét számolja?**
– Nem, de nem is kell, mert a részecskefizikában ez egy kattintással elérhető az interneten.
– **EloLVassa az Önt idéző cikkeket?**
– Ez nem befolyásoló tényező egy cikk el(nem)olvasásában.
– **Mi a jó oktató ismérve?**
– Nem elsősorban a tananyag, hanem azon keresztül a gondolkodni tudás tanítása. Persze az nehéz...
– **Hogyan magyarázna meg leegyszerűsítve és közérthetően egy bonyolult tudományos ismeretet?**
– Ha lehet, hasonlatokkal, ami talán a részecskefizikában különösen nehéz, mert mindennapos élményektől és felhasználástól távoli az, amivel foglalkozunk.
– **Ha létezne időutazás, kivel ebédelne szívesen a tudományon kívüli világból?**
– Többekkel, akikkel ebédeltem is az életben, de már nem lehet...
– **Mivel foglalkozott volna, ha nem a kutatást választja?**
– Talán üzleti tanácsadás? De a „mi lett volna ha” kérdések és a rájuk adott válaszok nem hiszem, hogy komolyak lehetnek.
– **Ön az egyetlen kutató egy házibulin. Hogyan írná le közérthetően azt a tevékenységet, amiből él?**
– Napi tevékenység szintjén: gondolkodom, jobbára olyasmin, ami hobbim is egyben, és ezért meglepő módon fizetést is kapok. Miről és mennyi részletet, azt az érdeklődéstől függően...
– **Általában mit nem szeret igazán egy tudományos cikkben?**
– Amikor feltételezéseket megpróbálnak elhallgatni, és az eredményeket általánosabbnak akarják beállítani, mint amilyenek valójában.